KONTROLLIARUANNE

30.08.2002 nr 2-5/02/55

Riigikontrolli arvamus Põllumajandusministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

Tallinn
2002

Sisukord

SISSEJUHATUS **4**

1. ARVAMUSE ANDMISE LÄHTEKOHAD **5**

2. ARVAMUS PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMI 2001. AASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE JA RIIGIEELARVE TÄITMISE ARUANDE KOHTA **7**

3. MAJANDUSTEHINGUTE ÕIGUSPÄRASUS, FINANTSJUHTIMINE JA SISEKONTROLLISÜSTEEM **10**

4. 2000. AASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE JÄRELKONTROLL **13**

5. PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMI SEISUKOHAD **14**

6. RIIGIKONTROLLI KOMMENTAARID PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMI SEISUKOHTADELE **16**

PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMI VASTUSKIRI **17**

Sissejuhatus

Riigikontroll auditeeris Põllumajandusministeeriumi 31.12.2001 lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet ja riigieelarve täitmise aruannet. Raamatupidamise aasta-aruande koostamise kohustus tuleneb raamatupidamise seadusest ning rahandusministri 06.12.2001. a määrusest nr 105 “2001. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine”. Riigieelarve täitmise kohta aru andmine on sätestatud 09.06.1999. a vastu võetud riigieelarve seaduse § 46 lõikes 1.

Audit tugines raamatupidamisandmetele seisuga 31.12.2001. Auditi põhieesmärgiks oli hinnata Põllumajandusministeeriumi raamatupidamise vastavust raamatupidamise seadusele, rahandusministri määrustele ning muudele aastaaruannet ja riigieelarve täitmise aruannet mõjutavatele õigusaktidele.

Auditi toimus ajavahemikul 10.06.2002–12.07.2002 vastavalt Riigikontrolli 2002. aasta tööplaanile.

Auditit juhtis finantsauditi osakonna auditijuht Alo Lääne, töögrupis osalesid audiitorid Mare Kabrits ja Lembi Kull.

1. Arvamuse andmise lähtekohad

1.1. Riigikontrolli pädevus

Riigikontrollil on riigieelarve seaduse § 47 lõike 2 järgi kohustus anda hinnang Vabariigi Valitsuse riigieelarve täitmise aruandele. Selle kohustuse täitmiseks teeb Riigikontroll auditeid vastavalt Riigikontrolli seaduse §-le 7. Riigikontrolli auditi ulatus on sätestatud Riigikontrolli seaduse §-s 6.

1.2. Auditi eesmärk

Võttes aluseks Riigikontrolli seaduse § 6 lõikes 2 loetletud ülesandeid, on käesoleva auditi eesmärgiks avaldada arvamust Põllumajandusministeeriumi 2001. aasta aastaaruande ning 2001. aasta riigieelarve täitmise aruande kohta.

Arvamust avaldades tugineme järgmistele põhikriteeriumidele:

- kas majandustehingud on kajastatud sisuliselt ja aritmeetiliselt õigesti;
- kas varad on tegelikult Põllumajandusministeeriumi omad ja võlad Põllumajandusministeeriumi kohustused;
- kas varad ja kohustused tegelikult eksisteerivad;
- kas varad ja kohustused on nõuetekohaselt hinnatud;
- kas tulud ja kulud on kajastatud tekkepõhiselt, õiges perioodis ja täies mahus;
- kas Põllumajandusministeeriumi raamatupidamise korraldus vastab raamatupidamise seaduse ja rahandusministri määrustega kehtestatud nõuetele ning heale raamatupidamistavale ulatuses, mis kehtib Eesti Vabariigi avaliku sektori asutuste puhul;
- kas tulud on kogutud ja kulud tehtud kooskõlas Riigikogu tahtega.

Majandustoimingute õiguspärasuse, finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta me üldhinnangut ei anna, kuid toome välja olulisemad tähelepanekud.

1.3. Vastavus standarditele

Sooritasime auditi kooskõlas INTOSAI[1] auditistandarditega. Need standardid nõuavad, et audit planeeritaks ja sooritataks viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, et raamatupidamise aastaaruanne ja riigieelarve täitmise aruanne ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Kontrollisime väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes ja riigieelarve täitmise aruandes esitatud näitajad, samuti analüüsisime aruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtteid ja juhtkonna raamatupidamislikke hinnanguid. Leiame, et meie audit annab piisava aluse avaldada arvamust Põllumajandusministeeriumi raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta.

[1] INTOSAI – International Organisation of Supreme Audit Institutions – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all.

1.4. Vastutus aruannete õigsuse ja nende aluseks olevate majandustehingute õiguspärasuse eest

Aruannetes kajastuva info õigsuse eest vastutavad minister Jaanus Marrandi, kes võttis juhtimise üle Ivari Padarilt 28.01.2002, ja kantsler Ants Noot.

Ministri vastutus

- Valvab ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste ülesannete täitmise ning tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle (Vabariigi Valitsuse seadus § 49, 95).
- Tagab sisekontrolli süsteemi rakendamise ja vastutab siseauditi korraldamise ministeeriumi valitsemisalas olevates asutustes (Vabariigi Valitsuse seadus § 49).
- Kontrollib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarvete täitmist ning kehtestab nimetatud riigiasutuste eelarvete täitmise kontrolli eeskirjad (riigieelarve seadus § 35 lõige 2).
- Kinnitab koos raamatupidamise eest vastutava isikuga oma allkirjaga ministeeriumi valitsemisala koondaastaaruande õigsust (rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105 § 4 lg 3).

Kantsleri vastutus

- Juhib ministeeriumi struktuuriüksuste tööd, koordineerib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste tegevust ja korraldab ministeeriumi asjaajamist (Vabariigi Valitsuse seadus § 53 lõige 1).
- Korraldab riigi vara kasutamist ministrilt saadud volituste piires kooskõlas riigivaraseadusega (Vabariigi Valitsuse seadus § 53 lõige 9).

Põllumajandusministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsust on oma allkirjaga kinnitanud kantsler Ants Noot ja pearaamatupidaja Astra Tiks[2].

[2] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105

2. Arvamus Põllumajandusministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande kohta

2.1. Olulisemad märkused

2.1.1. Seisuga 31.12.2001 on bilansis kajastatud riigi vara müügist tekkinud nõudeid, mille laekumine on meie hinnangul ebatõenäoline, kuid mida Põllumajandusministeerium ei ole kuludesse kandnud. Nõuded on AS-i Rapla Viljasalv (endise nimega AS Piiper ja Veinberg) vastu kogusummas 889 088 krooni – 1997. aastal müüdud riigi vara eest, sh 36 221 krooni viivist. AS-i Rapla Viljasalv pankrot kuulutati välja 12.09.2001.

Lisaks tuleks hinnata AS Lactole 1999. aastal riigi vara müügiga tekkinud nõude laekumise tõenäosust. 2001. aasta jooksul vähendas AS Lacto oma võlga 111 271 krooni võrra, seisuga 31.12.2001 on seda veel 754 373 krooni (sh võlgnevust esitatud arve eest 515 824 ja viivist 238 549 krooni).

2.1.2. Tulemiaruande real 2.7 "Ülekanded ja toetused" kajastuvad summas 2 072 692 krooni rahvusvahelistele organisatsioonidele üle kantud liikmemaksud. Leiame, et vastavalt heale raamatupidamistavale[3] tuleks nimetatud summasid käsitleda perioodi kuluna ning kajastada tulemiaruande real 2.5 "Majanduskulud".

2.1.3. Eelmisel aastal eraldati Põllumajandusministeeriumile Vabariigi Valitsuse eelarvevälisest omandireformi reservfondist tagastatava eraldisena 1 300 000 krooni, et see summa Loomsete Jäätmete Käitlemise AS-ile 9%-lise laenuintressi ja tagastamistähtajaga 20.09.2004 edasi laenata[4]. Ministeerium peab summa reservfondi tagastama hiljemalt 30.09.2004[5]. Laenulepingule kirjutasid Põllumajandusministeerium ning Loomsete Jäätmete Käitlemise AS alla 26.10.2001.

Seisuga 31.12.2001 kajastab ministeeriumi bilanss summas 1 300 000 krooni pikaajalist nõuet Loomsete Jäätmete Käitlemise AS-i vastu. Pikaajalist kohustust Vabariigi Valitsuse eelarvevälise omandireformi reservfondi vastu aga bilansis pole, selle asemel kajastati summat toetusena asutustelt kontol 3520 ja tulemiaruande real 1.4 "Toetused asutustelt". Leiame, et Põllumajandusministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruanne kajastab summas 1 300 000 krooni väiksemana asutuse pikaajalisi kohustusi ja suuremana tulusid.

2.1.4. Bilansikirjel 11.5 "Võlad tarnijatele" kajastub kohustus AS-i Eesti Viljasalv vastu summas 1 667 388 krooni. Tegelikult on kohustus 31.12.2001. a seisuga kaetud tasaarvelduse korras teravilja julgeolekuvaru uuendamise käigus teravilja müügist saadud summadega.

Nõue AS-i Eesti Viljasalv vastu moodustas 31.12.2001. a seisuga 5 012 541 krooni. Selle summa kohta ei olnud ministeeriumil esitada algdokumentatsiooni.

2.1.5. Seisuga 31.12.2001 kajastub Põllumajandusministeeriumi bilansis puhkusetasude reserv summas 1 850 526 krooni. Ministeeriumi personalibüroo poolt tehtud puhkusetasude inventuur sama kuupäeva seisuga aga näitab reserviks 1 216 603 krooni (sh puhkusetasud 911 313, sotsiaalmaks 300 733 ja töötuskindlustusmaks 4 557 krooni). Leiame, et 2001. aasta raamatupidamise aastaaruanne kajastab puhkusetasude reservi ja perioodi personalikulusid tegelikest 633 923 krooni suuremana.

2.1.6. 2001. aasta jooksul on kuludesse kantud ja materiaalse põhivarana arvele võtmata jäänud OÜ-lt Ökogrupp ostetud ministeeriumi administratiivhoone (Lai tn 39/41) sisehoovi katte

[3] ERS 7 “Raamatupidamise aastaaruande kasumiaruande kirjete sisu (revideeritud 2000)” p-d A9 ja B6
[4] Vabariigi Valitsuse 02.10.2001. a korraldus nr 679-k p 2
[5] Vabariigi Valitsuse 02.10.2001. a korraldus nr 679-k p 4

renoveerimistöid summas 228 700 krooni, samuti AS-ilt Remoluft ostetud ventilatsioonisüsteemi montaažitöid (sh projekteerimine) summas 44 604 krooni.

Vastavalt rahandusministri 18.05.2000. a määrusele nr 44 arvestatakse masinad, seadmed, inventar ja ehitusinventar materiaalse põhivarana siis, kui nende kasutamiskestvus on üle ühe aasta ning soetamismaksumus 10 000 krooni ja rohkem[6]. Sama määrus sätestab, et põhivarana võetakse arvele ka rekonstrueerimisväljaminekud, st väljaminekud, mis oluliselt pikendavad vara kasulikku tööiga, suurendavad tootmispotentsiaali, tõstavad toodangu kvaliteeti või vähendavad tootmiskulusid[7].

Kuna ülaltoodud kulutused vastavad neile tingimustele, arvame, et need oleks tulnud kajastada põhivarana.

2.1.7. Põhivara kulumi arvestust kontrollides selgus, et 2001. aastal on ministeeriumi pearaamatu põhjal[8] arvestatud põhivara amortisatsioonikulu 2 468 571 krooni, kuid tulemiaruande real 3 "Põhivara kulum" on 2001. aasta kulumiks 2 009 460 krooni. Vahe (459 111 krooni) tuleneb veast annetatud kapitalilt kulumi arvestamisel.

Vastavalt rahandusministri kehtestatud korrale[9] tuleb annetatud kapitalilt kulumit arvestades krediteerida põhivara kulumi kontot bilansi aktivas ja debiteerida amortisatsioonikulu kontot tulemiaruandes. Samas summas tuleb krediteerida kontot 3840 "Tulu annetatud kapitalist" ja debiteerida annetatud kapitali kontot. Antud juhul on ainult krediteeritud põhivara kulumi kontot ja debiteeritud annetatud kapitali kontot ning seega on ministeeriumi raamatupidamise aastaaruandes 459 111 krooni väiksemana kajastatud tulemiaruande read 3 "Põhivara kulum" ja 1.6 "Muud tulud tegevusest".

2.1.8. 2001. aasta detsembris hindas AS Eesti Viljasalv viies toiduteravilja julgeolekuvaru hoiukohas varu kogust ja kvaliteeti. Kõigi viie inventuuri andmed erinesid raamatupidamise andmetest, kusjuures rukist oli tegelikult vähem 239 286 ja nisu 13 880 kg. AS-i Eesti Viljasalv esitatud 2001. aasta detsembri aruandes kajastub vaid 7 080 kg nisu mahakandmine perioodil 01.12.2001–01.01.2002. Et inventuuride tulemused on raamatupidamisarvestuses kajastamata, on varud raamatupidamise aastaaruandes suuremad – rukki ja nisu keskmist hinda arvestades[10] kokku 456 446 krooni väärtuses.

2.1.9. Bilansireal 7.5 "Ettemaksed hankijatele" on kajastatud ettemaksed mitmesuguste teenuste eest summas 2 692 650 krooni. Vastavalt heale raamatupidamistavale[11] kajastatakse sel real vaid varude eest tehtavaid ettemakseid. Eelnimetatud summa tuleks kajastada ettemakstud tulevaste perioodide kuludena bilansireal 6.6 "Muud ettemaksed".

2.2. Riigikontrolli arvamus

Arvestades auditi ulatust ja arvestamata punktides 2.1.1 kuni 2.1.9 kirjeldatud asjaolude võimalikku mõju, on Põllumajandusministeeriumi raamatupidamise aastaaruanne seisuga 31.12.2001, mis näitab ministeeriumi 2001. aasta tulemiks 50 067 788 krooni ja bilansimahuks 31.12.2001. a seisuga 200 865 893 krooni, olulises osas kooskõlas Eesti Vabariigi rahandusministri 06.12.2001. a määrusega nr 105 "2001. a raamatupidamise aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine". Samuti leiame, et Põllumajandusministeeriumi 2001. aasta

[6] § 2 lg 12 p 3 (rahandusministri 17.03.1995. a määruse nr 46 "Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirja kinnitamine" muutmine)
[7] § 2 lg 12 p 2
[8] Kulumikontod 5941, 5942, 5943, 5944, 5948 ja 5949
[9] Rahandusministri 18.05.2000. a määrus nr 44
[10] AS-i Eesti Viljasalv aruandes "Toiduteravilja julgeolekuvaru jäägid ja liikumised" fikseeritud keskmised hinnad
[11] ERS 6 "Raamatupidamise aastaaruande bilansi kirjete sisu" (revideeritud 2000) p 7

riigieelarve täitmise aruanne, mis näitab ministeeriumi 2001. aasta kassakuludeks 81 123 603 krooni, on olulises osas kooskõlas riigieelarve seadusega[12] ja 2001. aasta riigieelarvega[13].

Aruande kohta märkust tegemata juhime ministeeriumi juhtkonna tähelepanu järgmistele asjaoludele:

2.2.1. Rahandusministri määrus sätestab, et pikaajalisi finantsinvesteeringuid tuleb kajastada nende soetusmaksumuses, st väärtuses, millega nad arvele võeti[14]. Investeeringu summat suurendatakse vaid täiendava investeeringu tegemisel. See on vastuolus hearaamatupidamistavaga, mille järgi tuleks pikaajalisi finantsinvesteeringuid kajastades kasutada kapitaliosaluse meetodit[15]. Riigikontroll on teadlik, et Rahandusministeeriumi juures tegutsev riigi raamatupidamise ümberkorraldamise komisjon tegeleb selle vastuolu lahendamisega. Siiski tahame tähelepanu juhtida, et kuni uute juhtnööride rakendamiseni ei anna Põllumajandusministeeriumi bilanss õiget ja usaldusväärset ülevaadet riigi osalusega äriühingute aktsiate ja osade kohta.

Pikaajaliste finantsinvesteeringute osakaal Põllumajandusministeeriumi bilansimahust on kokku 4,4 % (8 863 660 krooni). Osalus äriühingute omakapitali põhjal on aga 2001. aasta aruannete põhjal 31.12.2001. a seisuga 26 751 951 krooni.

2.2.2. Kontrolli käigus selgus, et erisoodustustelt arvestatud sotsiaalmaks on kajastatud tulemiaruande real 2.4 "Muud personalikulud", mitte aga rahandusministri 06.12.2001. a määruse nr 105[16] kohaselt real 2.2 "Sotsiaalmaksukulu". Valel real kajastatud erisoodustuste sotsiaalmaksu summa oli terve 2001. aasta kohta 73 727 krooni. Lisaks täheldasime, et 2001. aasta kuludesse on kantud 5116 krooni 2002. aasta jaanuarikuu puhkusetasudelt arvutatud sotsiaalmaksu.

2.2.3. Bilansireal 22.3 "Bilansivälises arvestuses olevad lootusetud nõuded" kajastatakse summas 10 700 609 krooni nõudeid tööosakute ja ühistatud vara eest, mida samas summas kajastatakse ka bilansi aktivas ebatõenäoliselt laekuvate nõuetena. Leiame, et nimetatud vara kajastamine täiendavalt bilansivälise varana on eksitav.

2.3. Ettepanekud

2.3.1. Kanda kuludesse ja arvestada bilansis ebatõenäoliselt laekuvate nõuetena 889 088 krooni nõudeid AS-i Rapla Viljasalv vastu.

2.3.2. Vähendada ministeeriumi 2002. aasta raamatupidamise aastaaruandes tulusid 1 300 000 krooni võrra ning võtta samas summas arvele kohustus Vabariigi Valitsuse eelarvevälise omandireformi reservfondi vastu.

2.3.3. Aastaaruannete koostamisel inventeerida[17] kõik raamatupidamises arvel olevad nõuded ja kohustused, mis on tekkinud AS-iga Eesti Viljasalv sooritatud majandustehingute tulemusel.

2.3.4. Korrigeerida varude ja puhkusetasude reservi inventuuride tulemuste alusel raamatupidamisandmeid (vt käesoleva aruande punkte 2.1.5 ja 2.1.8).

2.3.5. Korrigeerida administratiivhoone soetusmaksumust punktis 2.1.6 nimetatud kulude võrra ja amortiseerida vastavalt kehtestatud normidele.

2.3.6. Vältida bilansi aktivas juba kajastatud ebatõenäoliste nõuete (tööosakute ja ühistatud vara eest) topelt kajastamist ka bilansiväliselt lootusetute nõuetena.

---

[12] 09.06.1999. a vastu võetud riigieelarve seadus
[13] Seadus "2001. a riigieelarve"
[14] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105 § 20 lg 2
[15] Raamatupidamise seadus § 28 lg 2
[16] § 35 lg 2
[17] Rahandusministri 06.12.2001. a määrus nr 105 § 7 lg 2

3. Majandustehingute õiguspärasus, finantsjuhtimine ja sisekontrollisüsteem

3.1. Olulisemad tähelepanekud

Põllumajandusministeeriumi majandustehingute õiguspärasuse ning finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta üldhinnangut andmata toome välja järgmised olulisemad tähelepanekud:

3.1.1. Riigikassa andmete põhjal kontrollisime väljamakseid riigihangete seaduses toodud piirmäärasid[18] ületavas osas. Leidsime, et riigihanketa on aasta jooksul ostetud teenuseid järgmistelt tarnijatelt:

• Miku-Manni OÜ	hoone haldamise teenus	864 110 kr
• AS Eesti Konjuktuuriinstituut	turu-uuringud	912 600 kr
• AAB Audiitorteenuse OÜ	siseaudititeenus	150 440 kr

Oleme arvamusel, et nende tarnijate puhul oleks enne teenuse ostmist tulnud korraldada riigihankekonkurss.

3.1.2. Seadusega "2001. aasta riigieelarve" eraldati toetustena (osa 138, peatükk 01, artikkel 54) talupidajate koolitus- ja konsulentteeninduse kuludeks 2 mln ja ühistegevuse toetuseks samuti 2 mln krooni. Raha kanti Eesti Talupidajate Keskliidule ning kasutati ära sajaprotsendiliselt. Auditi käigus täheldasime, et ministeeriumil puudus ülevaade, mille põhjal Vabariigi Valitsusele nimetatud assigneeringute kasutamisest aru anda[19]. Raha maksti Eesti Talupidajate Keskliidu esitatud arvete alusel Riigikassast.

2002. aastal on sarnaste toetussummade kasutamise kohta sõlmitud lepingud.

3.1.3. Leidsime, et palga- ja amortisatsiooniarvestuse puhul ei lähtuta Põllumajandusministeeriumi raamatupidamise sise-eeskirjaga[20] sätestatud korrast:

- Sise-eeskirja (p 8.7.5) järgi makstakse töötasu välja arvestuskuule järgneva kuu 3. kuupäevaks, tegelikult toimub väljamaksmine arvestuskuul.

- Töötasukoondid ja palgalehed peavad kinnitama kantsler (või volitatud isik) ning pearaamatupidaja (p 8.7.4), mida tegelikkuses ei tehta.

- Sise-eeskirja (p-d 8.8.5 ja 8.8.6) järgi esitatakse puhkusetasude inventeerimise leht aasta-inventuuri komisjonile, kes koostab inventeerimisakti, mis koos inventeerimislehega esitatakse kantslerile kinnitamiseks. Auditi käigus selgus, et inventeerimislehte ei ole nimetatud komisjonile esitatud, samuti pole koostatud inveteerimisakti. Leiame, et nimetatud puudus asutuse sisekontrollisüsteemis võib põhjustada käesoleva aruande punktis 2.1.5 kirjeldatud veale sarnaseid eksimusi aruandluses.

- Materiaalse põhivara kulumit arvestades kasutatakse amortisatsiooninorme, mida ei ole raamatupidamise sise-eeskirjaga kehtestatud. Eeskirjas puuduvad busside ja väljarenditud tervikvara amortisatsiooninormid; mööbli tegelikud amortisatsiooninormid erinevad kinnitatutest (sise-eeskirjas 15%, tegelikult kasutatakse 12 %).

[18] Riigihangete seadus § 2 lg 7
[19] Riigieelarve seadus § 35 lg 1
[20] Kinnitatud põllumajandusministri 20.12.1999. a käskkirjaga nr 183

3.1.4. AS-iga Riigiressursside Keskus sõlmiti 02.07.2001 (toiduainete julgeolekuvaru) komisjoni- ja hoiuleping nr 2. Lepingu punktide 4 ja 5 kohaselt on keskusel kohustus koostada vahearuanne, mis lisatakse lepingule ning millele lepingupooled alla kirjutavad. Tegelikult koostatud vahearuanne ei vasta lepingule, sest on mõlema lepinguosalise poolt allkirjastamata ning seal ei ole fikseeritud julgeolekuvaru koosseisu lepingu sõlmimise hetke seisuga (02.07.2001). Kvartaliaruannetele esitatud nõuded on fikseeritud lepingu punktides 20 kuni 22. IV kvartali aruanne ei vasta aga neile, sest sealt puudub varude seis aruandeperioodi algul ja aruandeperioodi jooksul toimunud tehingute loetelu.

3.1.5. Seisuga 31.10.2001 oli laekunud, kuid riigieelarvesse üle kandmata renditulude saldo 119 718 krooni (sh septembris laekunud tulud 33 952 krooni). Ülekanne eelarveväliselt pangakontolt tehti 14.11.2001. Seadusega "2001. aasta riigieelarve" kavandatud tulude ja muude eelarve-vahendite riigieelarvesse kandmise korra[21] kohaselt tuleb riigi vara kasutusse andmisest saadud ja eelmisel kuul laekunud tulu iga kuu 5. kuupäevaks Maksuameti tulude kontole kanda (detsembris laekunud tulud kantakse üle 28. detsembriks).

3.1.6. Leidsime puudusi ka finantsinvesteeringute juhtimises:

- Põllumajandusminister ei olnud Rahandusministeeriumile vahetult pärast äriühingute majandusaasta lõppu esitanud aruannet mitmete riigi osalusega äriühingute (AS Tartu Agro, AS Eesti Seeme ja AS Eesti Viljasalv) tegevuse ja ministeeriumi tegevuse kohta äriühingu nõukogu kaudu riikliku majanduspoliitika elluviimisel 2000. aastal[22].

- Riigi esindajad äriühingutes peavad esitama neid äriühingu nõukokku nimetanud ameti-isikuile ja rahandusministrile ülevaate äriühingu finantsmajanduslikust olukorrast, nõu-kogu tegevusest ning oma tegevusest nõukogu liikmena[23]. Meile nimetatud ülevaateid ei esitatud.

3.2. Ettepanekud

3.2.1. Tulevikus lähtuda riigihangete seaduse § 2 lõikes 7 kaupadele, teenustele ja muudele soetustele kehtestatud piirmääradest riigihankekonkursside läbiviimisel.

3.2.2. Parandada sisekontrollimeetmeid Eesti Talupidajate Keskliidule ülekantavate assigneeringute kasutamise osas.

[21] Rahandusministri 01.03.2001. a määrus nr 27 § 17
[22] Riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadus § 7 lg 7
[23] Vabariigi Valitsuse 8.06.1999. a määruse nr 179 "Riigi esindaja kohustuste täitmise kord äriühingu ja sihtasutuse nõukogus" p 4.6

3.2.3. Täita AS-idega Eesti Viljasalv ja Riigiressursside Keskus sõlmitud lepingutes sätestatut ning tulevikus veenduda AS-ile Eesti Viljasalv makstavate komisjonitasude arvestamise aluste õigsuses.

3.2.4. Muuta raamatupidamise sise-eeskirja punktides, kus arvestuse korraldust on muudetud, või täiendada punktidega osas, mis ei ole veel reguleeritud.

3.2.5. Tulude kandmisel riigieelarvesse lähtuda rahandusministri 01.03.2001. a määrusega nr 27 kehtestatud seadusega "2001.aasta riigieelarve" kavandatud tulude ja muude eelarvevahendite riigieelarvesse kandmise korrast.

3.2.6. Nõuda kõigilt Põllumajandusministeeriumi poolt äriühingu nõukogu liikmeks määratud isikutelt ülevaateid äriühingu finantsmajanduslikust olukorrast, nõukogu tegevusest ning nende endi tegevusest nõukogu liikmena. Samuti koostada Rahandusministeeriumile aruanne punktis 3.1.6 nimetatud äriühingute tegevusest 2000. aastal.

4. 2000. aasta raamatupidamise aastaaruande järelkontroll

4.1 Põllumajandusministeeriumi 2000. aasta raamatupidamise aastaaruande auditi kontrolliaktis[24] soovitasime teha 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande algsaldodesse paranduskanded. Oma vastuses[25] kinnitas Põllumajandusministeerium, et on oma raamatupidamisarvestuses parandused teinud mitmete väljatoodud probleemide osas (punktid 1.2, 1.9 ja 1.12). Võrreldes aga ministeeriumi 2000. aasta raamatupidamise aastaaruande lõppsaldosid 2001. aasta aruande algsaldodega, ei leidnud me, et parandusi oleks tehtud.

4.2 2000. aasta raamatupidamise aastaaruande auditis toodud tähelepanekute tulemusena on Põllumajandusministeerium täiustanud järgmisi arvestusvaldkondi:

- Ettemakstud tulevaste perioodide kulusid on hakatud kajastama tekkepõhiselt ja 2001. aasta raamatupidamise aastaaruandes me eelnevale aastale sarnaseid periodiseerimisvigu ei avastanud.

- Ministeeriumi on müünud osaluse AS-is Desintegraator. Riik ei tohi omada äriühingu aktsiaid väiksema osalusega kui 10%[26] ning nimetatud osalus oligi väiksem.

[24] Riigikontrolli 28.05.2001. a kontrolliakt nr 11-1/015
[25] Põllumajandusministeeriumi 30.07.2001. a kiri nr 7-6-1/1655
[26] Riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadus § 12 lg 1 ja § 2 p 5

5. Põllumajandusministeeriumi seisukohad

Põllumajandusminister Jaanus Marrandi on käesolevas aruandes toodud seisukohti ja ettepanekuid kommenteerinud järgmiselt[27]:

- Märkus 2.1.1. Ministeerium kannab 2002. aastal kuludesse AS-le Rapla Viljasalv esitatud nõude summas 889 088 krooni. Samuti on kavas hinnata AS Lactole esitatud nõuete laekumise tõenäosust ning kohaldada sanktsioone nõuete sissenõudmisel

- Märkus 2.1.2. Ministeerium on seisukohal, et rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud ei ole ministeeriumi tegevuskulud ning seetõttu on nad kajastatud ülekannete ja toetuste real.

- Märkus 2.1.3. Ministeerium on Loomsete Jäätmete Käitlemise AS-le edasilaenamiseks eraldatud summa kajastanud tulemiaruandes toetusena asutuselt.

- Märkus 2.1.4. Ministeerium korrigeerib AS-ga Eesti Viljasalv tehtud tasaarveldused ning vilja müügil tekkinud arvestuse erinevused 2002. aastal.

- Märkus 2.1.5. Puhkusetasude reservi summa on ministeeriumis 2002.aastal ümber arvestatud.

- Märkus 2.1.6. Ministeerium ei ole sisehoovi asfaltkatte uuendamist summas 228 tuhat krooni võtnud arvele põhivarana, kuna ei pidanud õigeks põhivara maksumust remonditööde võrra suurendada. Samuti on ministeerium seisukohal, et arhiiviruumide remondi puhul summas 217 tuhat krooni on tegemist jooksva remondiga.

- Märkus 2.1.7. Ministeerium arvestab märkusega 2002. aastal.

- Märkus 2.1.8. Toiduteravilja julgeolekuvaru hoiukohtades läbiviidud inventuuride andmetes on inventuurikomisjoni järeldustes hinnatud toiduteravilja kogused olemasolevateks ning seetõttu erinevusi ei esine

- Märkus 2.1.9. Ministeerium arvestab seisukohaga.

- Tähelepanek 2.2.1. Ministeerium nõustub Riigikontrolli seisukohaga.

- Tähelepanek 2.2.2. Ministeerium selgitab vea tekkimist asjaoluga, et erisoodustusmaksud arvestati kontol, mille saldod tuli kajastada rahandusministri määrusele vastaval real.

- Tähelepanek 2.2.3. Ministeerium arvestab tähelepanekuga.

- Tähelepanek 3.1.1. Riigihanke tegemata jätmise põhjused:

    - AS Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI) – vastavate uuringute teostamine on iseloomult pidev protsess, mis eeldab eelnevate perioodide andmebaaside olemasolu ja vastavat kaadrit. EKI vastas neile tingimustele.

    - AAB Audiitorteenused – konkurss maaparandusbüroode ja instituutide siseaudiitori leidmiseks ebaõnnestus, seetõttu peeti läbirääkimisi mitmete audiitorfirmadega

- Tähelepanek 3.1.2. Ministeerium esitas Eestimaa Talupidajate Keskliidule eraldatud summade kohta esitatud aruanded Riigikontrollile vastuskirja lisana.

[27] Põllumajandusministeeriumi vastuse täistekst on esitatud käesoleva kontrolliaruande lisas, vt lk 17-22

- Tähelepanek 3.1.3. Ministeerium arvestab tähelepanekuga.

- Tähelepanek 3.1.4. Ministeerium nõustub tähelepanekuga ning püüab leida lahenduse piisava aruandluse saamiseks toiduainete julgeolekuvaru raamatupidamislikku arvestust puudutavates küsimustes.

- Tähelepanek 3.1.5 Ministeerium arvestab märkusega.

- Tähelepanek 3.1.6. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 02.07.2002 määrusest nr 217 muutub ministeeriumi poolt äriühingute nõukogudesse nimetatud isikute aruandlus korrapärasemaks.

6. Riigikontrolli kommentaarid Põllumajandusministeeriumi seisukohtadele

- Märkus 2.1.2. Riigikontroll ei nõustu Põllumajandusministeeriumi seisukohaga põhjusel, et riigieelarve klassifikaatorid ja raamatupidamisaruande bilansikirjed ei ole üksühele vastavuses. Oleme arvamusel, et sisu ja regulaarsuse poolest on rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud ministeeriumi tegevuskulud ning tuleks raamaupidamisaruandes ka vastavalt kajastada, sõltumata asjaolust, et raha nimetatud maksude tasumiseks on eraldatud eelarveartikli 57 alt.

- Märkus 2.1.3. Riigikontroll on seisukohal, et edasilaenamiseks eraldatud summad, mille osas on tagastamiskohustus omandireformi reservfondi ees, tuleks näidata bilansis kohustusena, mitte tulemiaruandes asutustelt saadud toetusena.

- Märkus 2.1.6. Oleme endiselt seisukohal, et asfaltkatte paigaldus tuleks arvele võtta rajatisena (või arvele võetud rajatise parendusena), kuna see vastab rahandusministri määrustega sätestatud põhivara tunnustele. Nõustume arhiiviruumide jooksva remondi kuluks kandmisega ning oleme vastavalt korrigeerinud kontrolliaruannet.

- Märkus 2.1.8. Oleme seisukohal, et inventuuriandmed peavad ühtima raamatupidamisandmetega. Seetõttu jääb meile arusaamatuks, kuidas sai inventuurikomisjon lugeda koguseid olemasolevateks.

- Tähelepanek 3.1.2. Riigikontroll tutvus Eestimaa Talupidajate Keskliidu esitatud aruannetega ning on seisukohal, et tegemist on väheinformatiivse dokumendiga, millest ei selgu, kas püstitatud eesmärgid saavutati.

Kaie Karniol
Peakontrolör
Finantsauditi osakond

PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Riigikontroll

Teie 24.07 2002 nr 2-7.1-FA/02/1257

Meie 07.08 2002 nr 3.4-1/2906-1

Põllumajandusministeeriumi 2001. aasta raamatupidamise aastaaruande kontrollaruanne

Lugupeetav pr Kaie Karniol

Vastuseks Teie kirjale, esitame seisukohad kontrollaruande järgnevatele punktidele:

2.1.1. Arvestades AS Rapla Viljasalvele esitatud nõuete laekumise ebatõenäosust, kanname 2002.a. kuludesse nõuded summas 889 088 krooni. Lähtudes riigivara järelmaksuga müügi eest AS Lactolt nõutud summade mittekorrapärasest tasumisest, kaalume AS Lactole esitatud nõuete edaspidise laekumise tõenäosust ning püüame kohaldada vastavasisulisi sanktsioone nõuete sissenõudmisel.

2.1.2. Rahvusvahelistele organisatsioonidele ülekantud liikmemaksud on riigieelarves määratletud kui assigneeringute ülekanded artikkel 57 ja vastavalt riigi kulude klassifikaatorile majandusliku sisu järgi ei ole need tegevuskulud artikkel 10 kuni artikkel 49 või sealhulgas majanduskulud ning seega kajastati Tulemiaruande real 2.7 Ülekanded ja toetused.

2.1.3. Põllumajandusministeeriumile eraldati 2001. aastal eelarvevälisest omandireformi reservfondist Loomsete Jäätmete Käitlemise AS asutamisega seotud käivitamiskulude katteks 1 300 000 krooni ja vastavalt Vabariigi Valitsuse 02.10.2001 korraldusele nr 679-k sõlmis minister nimetatud aktsiaseltsiga laenulepingu. Ministeeriumi bilansis seisuga 31.12.2001 on kajastatud 1 300 000 krooni pikaajaliste nõuete real ja tulemiaruande real 1.4 Toetused asutustelt vastavalt asutustele riigikassast väljamakstud sihtfinantseerimise summade kirjendamisele kontogrupi 35 Toetused asutustelt allkontode kreeditis, seega pole kajastatud suuremana tulusid.

2.1.4. Nõue AS Eesti Viljasalv vastu summas 5 012 541 krooni tuleneb tasaarvelduse korras teravilja julgeolekuvaru uuendamise käigus katmata teravilja müügist saadud summadest ja erinevatest arusaamadest 2001. a alguses Põllumajandusministeeriumi ja AS Eesti Viljasalve vahel julgeolekuvaru

RM 019099

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 08.08.2002 Reg nr 2-7.1-FA/02/1257-2

Lai 39/41
15056 TALLINN

Telefon 625 6107
Faks 625 6200

E-mail pm@agri.ee

toiduteravilja müügi ja Põllumajandusministeeriumile ülekantavate vahendite arvestamisel. Samas ei kehtinud veel AS Eesti Viljasalve ja Põllumajandusministeeriumi vaheline arvestuse aluseid reguleeriv komisjoni- ja hoiuleping nr 100, 23. märtsist 2001.a. ning puudus Maksuameti kiri AS Eesti Viljasalvele nr 6.2-03.3/2668, 05.06.2001. a käibemaksu mittearvestamise kohta julgeolekuvaru toiduteravilja müügil. Tasaarvlemised ja vilja müügil tekkinud arvestuse erinevused korrigeerime 2002. aastal.

2.1.5. Puhkusetasude reservi summa on Põllumajandusministeeriumis ümber arvestatud.

2.1.6. OÜ Ökogrupp teostas Põllumajandusministeeriumi sisehoovi asfaltkatte uuendamist summa 228 700 krooni. Kuna tegemist oli asfaltkatte remondiga, ei ole ministeerium pidanud õigeks selle arvel põhivarade maksumust suurendada. Sama firma poolt on teostatud arhiiviruumide remont, mis kuulub samuti sisuliselt jooksva remondi alla, kuna põhiliselt on teostatud puhastamist, värvimist, uste parandamist ning lukkude ja valgustite vahetust.

2.1.7. Põhivara kulumi arvestus kontodel 594X on aruandeaasta jooksul s.t. ajavahemikul 01.01.2001 - 31.12.2001 kõigi vastavate kontode deebetis teostatud õigesti. Erinevus on tingitud paralleelkandest annetatud kapitali arvel soetatud põhivara kulumi osa arvestamisel. Nimelt on paralleelkanne teostatud krediteerides 594X kontosid, seega saldeerides välja ostetud varade tegeliku kulumi. Tegelikkuses peaks krediteerima kontot 3840 "Tulu annetatud kapitalist". Sellisel juhul oleks summa 459 111 krooni võrra olnud suurem nii tulemiaruande tulude real 1.4, kui ka kulude real 3, arvestatav tulem tulemiaruandes ja bilansis ei muutu. Arvestame selle märkusega käesoleval aruandeaastatel.

2.1.8. AS Eesti Viljasalve toiduteravilja julgeolekuvaru hoiukohtades läbiviidud inventuuride andmetes on inventuurikomisjoni järeldustes hinnatud toiduteravilja kogused olemasolevateks, sellest tulenevalt ei ole kajastatud erinevusi.

2.1.9. Bilansireal 7.5 Ettemaksed hankijatele on kajastatud ettemakseid summas 2692 650 krooni riigi poolt ostetud tööde ja teenuste osas, mis kuulusid lõpetamisele järgmisel aastal. Võtame arvesse Teie seisukoha, et konto Ettemakstud kaubad ja teenused asemel on õigem kasutada kontot Muud ettemaksed.

2.2.1. Põllumajandusministeerium on samuti teadlik, et pikaajalisi finantsinvesteeringuid hea raamatupidamistava kohaselt tuleb kajastada kapitaliosaluse meetodil ning hetkel ministeeriumi bilanss ei anna õiget ja usaldusväärset ülevaadet riigi osalusega äriühingute aktsiate kohta. Loodame, et Rahandusministeeriumi juures tegutsev riigi raamatupidamise ümberkorraldamise töökomisjon koostab riigi raamatupidamise üldmetoodika vastavalt heale raamatupidamistavale.

2.2.2. Erisoodustuselt arvestatud sotsiaalmaks on kajastatud tulemiaruande real 2.4 "Muud personalikulud" seetõttu, et rahandusministri määrusega on kehtestatud eraldi erisoodustuselt arvestatud sotsiaalmaksu konto 6510, mille saldod tuli näidata tulemiaruande real 2.4 "Muud personalikulud" (rahandusministri

06.12.2001.a. määrus 105), kus näidatakse kontogruppide 62, 63, 64, 65, 67, 68 ja konto 6630 saldod.

2.2.3. Vastavalt raamatupidamise korraldamise eeskirjale on bilansis kajastatud tööosakute ja ühistatud vara osas nõuded summas +10 700 609 krooni hinnatud ebatõenäoliselt laekuvateks nõueteks summas –10 700 609 krooni. Nimetatud vara kajastati täiendavalt real Bilansivälises arvestuses olevad lootusetud nõuded summas 10 700 609 krooni. Edaspidi püüame vältida ebatõenäoliste nõuete kajastamist täiendavalt bilansivälises arvestuses.

3.1.1. Riigihanget ei ole teostatud järgnevatel põhjustel:

- AS Eesti Konjuktuuriinstituut (EKI) - vastavate uuringute teostamine on oma iseloomult pidev protsess, mis eeldab eelnevate perioodide andmebaaside olemasolu ja kvalifitseeritud kaadrit. EKI on olnud koostööpartner turuinfosüsteemide väljaarendamiseks Eestis ka Euroopa Liidu poolt finantseeritud twinningu projekti raames ning saanud vastavat koolitust.
- Vatson & Vatson OÜ - Leping nr. 2 17. jaanuarist 2001. a. sõlmiti riigihangete seaduse alusel, kus trükitööd ei kuulunud riigihanke valdkonda. Seega ei pidanud ka riigihanget trükitöödeks toona välja kuulutama.
- AAB Audiitorteenuse OÜ – Kuna konkurss maaparandusbüroode ja instituutide siseaudiitori leidmiseks ebaõnnestus, pidas ministeerium läbirääkimisi mitmete audiitorfirmadega antud teenuse ostmiseks. Läbirääkimiste tulemusel sõlmiti tööettevõtulepingud AAB Audiitorteenused OÜ-ga.

3.1.2. Seadusega "2001. aasta riigieelarve" eraldati toetusena (osa 138, peatükk 01, artikkel 54) Eestimaa Talupidajate Keskliidule talupidajate koolitus- ja konsulentteeninduse kulude katteks 2 mln krooni ja ühistegevuse toetuseks samuti 2 mln krooni. Aruanded tehtud kulude kohta on toodud käesoleva kirja lisadena.

3.1.3. Raamatupidamise sise-eeskirjades puuduvad busside amortisatsiooninormid, kuna mikrobussi on tõlgendatud sõiduautona ja on kohaldatud sõiduautodele ettenähtud amortisatsiooninormi. Tervikvarade amortisatsiooninormid on kehtestatud ministeeriumi poolt moodustatud rendilepingute muudatuste ja täienduste läbivaatamise komisjoni poolt protokolliliselt varade ülevaatusel ning need varieeruvad vastavalt varade moraalsele ja füüsilisele seisukorrale. Komisjonile on käskkirjaga antud õigus vajaduse korral norme muuta, mida mõningatel juhtudel on ka tehtud. Komisjoni protokollilise otsuse alusel teeb raamatupidamisbüroo normidesse paranduse. Seega ühest ning kõigile tervikvaradele kehtivat amortisatsiooninormi pole võimalik raamatupidamise sise-eeskirjadega kehtestada.
Kantsler ja pearaamatupidaja allkirjastavad enne väljamaksete teostamist isikute viisi töötasu koondmaksekorralduse. Arvestame Teie ettepanekut muuta raamatupidamisprogrammi SAF väljundit töötasukoondi osas.
Töötasu väljamaksmine arvestuskuul leiab kajastamist Põllumajandus-ministeeriumi sisekorra eelnõus.

LL 001618

3.1.4. AS Riigiressursside Keskusele on 1999.a saadetud kiri koos Põllumajandusministeeriumi poolt nõutud riigireservi toiduainetevaru aruandlust puudutava vormiga. Kuna tegemist on vastavalt "Riigireservi seadusele" riigisaladusega, siis sellest tingituna on ka AS Riigiressursside Keskuse poolt saadetav aruandlus olnud ebapiisav. Edaspidi püüame leida lahenduse piisava aruandluse saamiseks AS Riigiressursside Keskusega toiduainete julgeolekuvaru raamatupidamislikku arvestust puudutavates küsimustes.

3.1.5. Leiame, et nimetatud Riigikontrolli arvamus pole põhjendatud, sest AS Eesti Viljasalve poolt igakuuliselt esitatavas aruandluses on ära näidatud aruandeperioodil täidetud tehingute maht tabelite viisi. Tabelis 1 on toodud toiduteravilja julgeolekuvaru jäägid ja liikumine nii koguseliselt kui ka rahalises väljenduses. Tabelis 2 üksikasjalikult kõik sooritatud ostud ja müügid nii koguseliselt kui ka rahalises väljenduses. Tabelis 3 rahaliste vahendite aruanne, mis sisaldab ka sissenõutavaks muutunud nõudeid. Eelpool kirjeldatud tabelid sisaldavad komisjonitasu arvutamise aluseks olevaid andmeid.

3.1.6. Tehtud märkust arvestame edaspidises töös.

3.1.7. Vabariigi Valitsuse 2002. a 2. juuli määrus nr 217 "Nõuded riigi osaluse valitsemise aruande sisule ja selle esitamise kord" on täiendavaks abiks tulevikus nimetatud aruandluse korrapärasele esitamisele.

Põllumajandusministeerium tänab Riigikontrolli koostöö eest ning arvestab oma töö edaspidisel planeerimisel Riigikontrolli poolt esitatud ettepanekutega.

Lugupidamisega

Jaanus Marrandi
Minister

Lisad: 2 lehel

Astra Tiks 625 6152

LL 001623

EESTIMAA TALUPIDAJATE KESKLIIT

Ühistegevuse toetuseks riigieelarve 138 61 54 tegelikud kulud 2001.a.

Personalikulu	323
töötasu	145
tööettevõtulepingu alusel	98
sots.maks	80
Lähetuskulud	62
Administeerimiskulud	123
Sõidukite ülalpidamiskulud	131
Muud kulud	1361
Kokku	**2000**

Kaul Nurm
ETKL peadirektor

Evi Pirn
ETKL raamatupidaja

EESTIMAA TALUPIDAJATE KESKLIIT

Ühistegevuse toetuseks riigieelarve 138 61 54 tegelikud kulud 2001.a.

Infolehed	290
Ühistegevuse seminarid	468,1
Toetus ühistutele	342,3
Konkursid	39,7
Messid	26,7
Erialanõukogud	197,3
Ühistegevuse juhtimise ja kordineerimise kulud	635,9
Kokku	**2000**

Kaul Nurm
ETKL peadirektor

Evi Pirn
ETKL raamatupidaja